

Doc.: GA18/LC18/REP/01

ONSEKİZİNCİ KEİPA GENEL KURULU
HUKUKİ VE SİYASİ İŞLER KOMİSYONU

EKONOMİK ENTEGRASYON YOLUYLA SİYASİ İSTİKRARI
TEŞVİK İÇİN KEİPA ÜYESİ ÜLKELER ARASINDA
İŞBİRLİĞİ HAKKINDA

RAPOR^{*}

Raportör: Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu Üyesi Sayın Mircea Teodor Iustian
(Romanya)

* Onsekizinci Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu tarafından 27Eylül 2001 tarihlerinde Tiflis'te ve Onsekizinci Genel Kurul tarafından 6 Aralık 2001 tarihinde Sofya'da ele alınacak olan metin.

I. GİRİŞ

1. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi, ekonomik entegrasyonu ve istikrar sürecini hızlandıracak etkin bir hukuki çerçeveyi oluşturmak için önceliği bulunan meseleleri daha önce ele almıştır. Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu ise, ulusal ölçekte siyasi istikrarın tesis edilmesini sağlayacak önemli konuları toplantılarında gündeme almıştır: sosyo-politik reformlar, açık ve adil toplumların gelişmesi, demokratik kurumların tesisi, sürdürülebilir kalkınma; ulusal reformlar ve bölgesel entegrasyon için uygun çevre koşullarını yaratmak gayesiyle hükümetlerin ellerindeki güç ve yaptırımını kullanma şekilleri, v.b.. Sözkonusu raporlar, özellikle hukukun üstünlüğü, hesap verebilirlik (meşruiyet, kurumsal çoğulculuk ve katılımçılık dahil), şeffaflık, açıklık (yolsuzluk gibi problemler dahil) ve tahmin edilebilirlik başta olmak üzere yönetilirlik ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkileri çok net bir şekilde ortaya koymaktadır.
2. Karadeniz bölgesinde hukukun üstünlüğünün artırılmasına dair 28 Mart 2001 tarihinde Atina’da yapılan Onyedinci Komisyon Toplantısı sırasında, istikrarsız siyasi ortamların, ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasi etkileşimin pekişmesine önemli ölçüde engel olduğu ve genel olarak bölgesel ekonomik işbirliğinin gelişmesine mani teşkil ettiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, 27-28 Eylül 2001 tarihlerinde Tiflis’te yapılacak olan Onsekizinci Toplantıda, “Ekonomik Entegrasyon Yoluyla Siyasi İstikrarı Teşvik için KEİPA Üyesi Ülkeler Arasında İşbirliği” konusu ele alınacak ve Soyfa’da düzenlenecek olan Onsekizinci Genel Kurul’a Komisyon’un konu hakkında sunacağı Rapor ve Tavsiye Kararı hazırlanacaktır.
3. Hazırlanacak olan Rapor ya da Tavsiye Kararına ilişkin olarak (Romanya haricinde) herhangi bir ulusal delegasyon herhangi bir katkıda bulunmamıştır. Bununla beraber raporda yer alan pek çok husus, 20 Haziran 2001 tarihinde Bakü’de yapılan Onyedinci Genel Kurul sırasında gerçekleştirilmiş olan “Karadeniz’de İstikrarın Arttırılması ve KEİPA’nın Buna Katkısı” konulu müzakerede Ulusal Delegasyonların Başkanları tarafından yapılmış olan konuşmalardan alınmıştır. Ayrıca KEİPA Uluslararası Sekreteryası’ndan ve ilgili uluslararası teşkilatların resmi İnternet sitelerinden de referans malzemesi temin edilmiştir.

II. EKONOMİK ENTEGRASYON YOLUYLA SİYASİ İSTİKRARI TEŞVİK İÇİN KEİPA ÜYESİ ÜLKELER ARASINDA İŞBİRLİĞİ

4. Bölgeselleşme ve bölgesel entegrasyon, hem tek tek devletlerin ekonomik ve siyasi yaşantısında hem de küresel siyasette giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Devam etmekte olan bölgesel ve alt-bölgesel entegrasyon süreçleri, ülkeleri ve halkları birbirlerine daha da yakınlaştıran ve kapsamlı ortak inisiyatif ve projelere destek olan çağdaş dünya düzeninin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Giderek artan ekonomik biri-birine bağımlılık ve yakınlaşma, yeni çerçevelere ve dünya görüşlerine vesile olmakta ve böylelikle bölge içinde, bölgeler arasında ve uluslararası ölçekte süregelen işbirlikleri daha dinamik bir hal almaktadır. Bunun sonucu olarak daha istikrarlı ve tutarlı bir siyasi ortam tesis edilebilmekte ve demokratik kalkınma, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve siyasi istikrar desteklenmiş olmaktadır.
5. Alt-bölgesel ekonomik işbirliğinin etkin bir güven tesis edici tedbir olduğunu öngören felsefe, yeni Avrupa mimarisinin önemli bir yapı taşıdır ve bölünmez, kapsamlı ve işbirlikçi güvenlik konseptine yardımcı olmaktadır. İşte bu nedenle, Karadeniz’i bir barış, istikrar ve refah denizi haline getirmeye çalışan Karadeniz Ekonomik İşbirliği

süreci, geniş bir alana dağılmış ekonomik meseleler ve inisiyatifler bağlamında onbir üye ülke arasındaki etkileşim ve diyalogu temin için kurumsal bir çerçeve teşkil etmektedir. Giderek artan ekonomik bir birine bağımlılık, devletleri siyasi ve ekonomik işbirliğini daha da arttırmaya yöneltmektedir. Bu durum; refahın, istikrarın, karşılıklı güvenin tesis edilmesini kolaylaştırmakta ve devletlere biraraya gelmek için fırsatlar yaratmakta, cepheleşmelere sebep olacak alanları daraltmaktadır.

6. Karadeniz ülkeleri; bölgesel işbirliğini arttırmak ve Avrupa'nın tümü ile bütün dünyaya daha fazla entegre olmak konusundaki kararlılıklarını her vesile ile dile getirmektedir. KEİ Gelecek için Ekonomi Gündemi'nde de aynı husus vurgulanmaktadır: "KEİ bölgesinin dünya siyasetinde ve giderek belirginleşen küresel ekonomi içerisindeki önemi, gelecek yıllarda büyük oranda artacaktır". Hepsi birbirini destekleyen hükümetlerarası, parlamentolararası, bankacılık, iş dünyası ve akademik boyutlarıyla gayet dinamik olan KEİ süreci, yirmibirinci yüzyılın ihtiraslı ve insanı ürküten güçlükleri karşısında yararlı bir mekanizma teşkil etmektedir.
7. KEİ Ülkeleri, ekonomik entegrasyon sürecini son yıllarda önemli ölçüde hızlandırmış ve ekonomik politikaların yönetilmesi için sağlam bir çerçeve tesis etmiştir. Son derece karmaşık olan geçiş ve yeniden yapılanma sürecinde ise önemli başarı kaydedilmiştir. Devingen ekonomileri olan piyasa rehberliğindeki demokrasilere, açık siyasi sistemlere, güçlü sivil topluma ve etkin kurumsal altyapıya sahip olabilmek için son derece kapsamlı tedbirler alınmıştır. Entegrasyonu daha da etkin kılmak amacıyla reformlar, aşağıdaki gibi öncelikli alanlara yönelik olmuştur: ticaret, sınır geçişleri, taşımacılık, yatırımlar, bankacılık, enerji, çevre, mülk edinme, yönetim, yargı, üretim, teknoloji, v.b.. Ancak ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri, reform programları ve ekonomik büyüme hızları arasındaki büyük farklılıklar, bölgesel entegrasyon sürecinin süresini uzatmıştır. Ülkelere has güçlükler, kötü yönetirlik, düşük yatırım seviyesi, yeterli olmayan hükümet taahütleri ve siyasi istikrarsızlık; reformların etkin olarak uygulanmasını olumsuz yönde etkilemiştir.
8. Pek çok KEİ üyesi ülke, gerçekten demokratik kurumlar tesis etmek, eşit ve adil bir sivil toplum yaratmak ve tam olarak işleyen piyasa ekonomilerine giden yolda artık geri dönülemez olan noktaya erişmek konusunda hala geri kalmış durumdadır. Sığ demokratik gelenekler ve zayıf kurumlar ile sıkıntılı geçen ekonomik ve siyasi gelişmeler bir araya geldiğinde sonuç düşük ekonomik performans, düşen yaşam standartları, çoğalan işsizlik ve yoksulluk olmaktadır. Bunun yanısıra, kaynakların yetersizliği ve yabancı yatırımlarının olmaması da hedeflenen amaçlara tam olarak erişilmesine izin vermemektedir. Bu alanlarda yıldan yıla ilerleme kaydedildikçe; ekonomik kalkınmanın nimetlerinden yararlanarak istikrarı ve refahı arttırmak gayesiyle, sağlanan ilerlemelerin bütünleştirilmesi ve sürdürülebilmesi gerekmektedir.
9. Sivil mücadeleler, etnik gerilimler ve çatışmaların yaşandığı ülkelerde, ekonomik faaliyetler ciddi şekilde kesintiye maruz kalmaktadır. Bölgede cepheleşmelerin varlığı, üye ülkelerin ekonomik işbirliği sürecinden tam olarak yararlanmasının önemini daha da arttırmaktadır. Mülteciler ve yerlerinden edilmiş insanların* maruz kaldıkları mevcut sosyal güçlükler ile çatışmaların tuzağındaki bölgelerde kanunun uygulanması ve insan haklarının korunması konularında yaşanan sıkıntılar durumu daha da

* Karadeniz Bölgesinde Mültecilerin ve Yerlerinden Edilmiş İnsanların Hakları ve Sosyal Korunması hakkında Rapor ve Tavsiye 21/1997 ve Kanun Uygulayıcı, Gümrük ve Göç Makamları arasındaki işbirliği için Yasal Çerçeve hakkında Rapor ve Tavsiye 43/2000

vahimleştirmekte ve hukukun üstünlüğü ile demokratik ilkelerin tesisini güçleştirmektedir. İstikrarsız bir bölge, suç ve illegal faaliyetler için son derece uygun bir ortam yaratmaktadır ve bu durum sadece o bölgede yaşayan insanların değil aynı zamanda komşu toplumlarda yaşayan insanların da hayatlarını etkilemektedir. İnsanların çektikleri büyük acılar ve sosyal yüklerle ilave olarak; çatışma ve gerilim, cereyan ettiği bölgeyi ülkenin genel ekonomik kalkınmasından mahrum bırakmakta ve o bölgedeki mevcut altyapı ile çevrenin bozunmasına ve tahrip olmasına neden olmaktadır. Herhangi bir sivil ya da etnik çatışma ile doğrudan ilgisi bulunmayan ülkeler bile, bölgesel istikrarsızlığın ekonomik, sosyal ve siyasi sonuçlarından mağdur olmaktadır.

10. Bölgedeki istikrarsız siyasi ortam, çözümlenememiş çatışmalar, düşen yaşam standartları, mülteciler, sınır ihtilafları ve güvenlik kaygıları; normal ekonomik faaliyetlere ket vurmakta ve ileriye dönük sosyo-politik gelişmeler açısından bölgeyi çalkantılı ve belirsiz bir noktada bırakmaktadır. Diğer taraftan, güçlü ekonomik bağların tesisi, pek çok siyasi ihtilafın çözümüne ya da halline yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, ekonomik entegrasyon marifetiyle barış ve istikrarı sağlayarak çatışmaları çözmek, Karadeniz ülkelerinin birincil önceliğidir. Güven, itimat ve daha üst düzey siyasi ve ekonomik işbirliğine dayanan yeni bir ortaklık ve işbirliği anlayışı içerisinde ihtiyaç duyulan istikrar politikalarının geliştirilmesi, ileriye götürülmesi ve tatbik edilmesi son derece önemlidir.

AB Genişlemesi Faktörü

11. Entegrasyon süreci, Avrupa Birliği'nin mevcut üyelerine, hem kaydadeğer siyasi istikrar hem de ekonomik refah düzeylerinde çok büyük artış sağlamıştır. Avrupa Birliği'nin genişleme perspektifi, Avrupa kıtasındaki entegrasyon süreçlerine yeni bir dinamizm kazandırmaktadır. 1999 Yılında Berlin'de toplanan Avrupa Konseyi, Birlik'i genişleme sürecine hazırlayacak temel politikaları ihtiva eden Gündem 2000'i kabul etmiştir. AB'yi KEİPA üyesi ülkeleri de içine alacak şekilde doğuya doğru genişletme stratejisi; bir yandan eşsiz siyasi, ekonomik ve sosyal fırsatlar diğer taraftan da çok büyük güçlükler arzemektedir. Avrupa'da daha geniş bir alanda entegrasyonu sağlamayı amaçlayan bu strateji; ticareti ve ekonomik faaliyetleri artıracak ve istikrar, ekonomik refah ve güvenliği civardaki bölgelere de yayacaktır.
12. AB Genişleme sürecinden bahsederken, Avrupa Parlamentosu'nun bu sürece yaptığı önemli katkının da altını çizmek gerekmektedir. Avrupa Parlamentosu, daha güçlü ve geniş bir Birlik'e erişmek için, kapsayıcı bir genişleme stratejisini son derece teşvik etmiştir. Avrupa Parlamentosu, müzakereleri her ülkeyle o ülke için uygun olacak hızda ilerletmeye imkan tanıyan esnek bir genişleme sürecinin oluşturulması konusunda 1997 yılından başlayarak fikirler üretmiştir. Avrupa Konseyi'ni, Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getiren aday ülkelerin hepsiyle üyelik müzakerelerinin 2000 yılında başlatılmasını öngören Komisyon tavsiyesini kabul etmeye ve aday ülkelerin teşkil ettiği iki grup arasında ayırım yerine sadece hakediş esasına dayanan tamamıyla esnek ve değişken hızlı bir üyelik sürecini tesis etmeye çağırmıştır. 2000 Yılı içerisinde Avrupa Parlamentosu, faaliyetlerini belirgin bir şekilde arttırmış ve dinamik bir müzakere sürecini öngören Genişleme Kararını kabul etmiştir. Bu çerçevede, ilgili yeni Üye Ülkelerin vatandaşları, 2004 yılında yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerine iştirak edebileceklerdir.
13. AB Genişleme faktörü, KEİ ülkelerinin geçiş sürecinden çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Aralık 1999 tarihli Helsinki Avrupa Konseyi toplantısında alınan karar ile

Bulgaristan ve Romanya'nın üyelik süreci Şubat 2000'de başlatılmıştır. Aynı zamanda tüm hak ve ödevleriyle Türkiye'nin aday ülke statüsü ve üyelik sürecine tam olarak iştiraki kabul edilmiştir. Her bir aday ülkeyi üyeliğe götürecek olan yol, o ülkenin siyasi, ekonomik ve idari gerekleri yerine getirebilmesine bağlı olacaktır. AB'ye girecek olan bir ülke, 1993 Kopenhag Avrupa Konseyi sırasında kabul edilmiş olan temel üyelik kriterlerini karşılamak zorundadır. Bu kriterlere göre aday ülkenin: (i) demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, azınlıklara saygı ve azınlıkların korunması hususlarını temin eden kurumların istikrarını sağlamış olması; (ii) işleyen bir pazar ekonomisine ve Birlik içerisindeki rekabet baskısı ve pazar güçleriyle başa çıkabilecek kapasiteye sahip olması; (iii) siyasal, ekonomik ve parasal birlik hedeflerine bağlılık da dahil olmak üzere üyeliğin getireceği yükümlülükleri üstlenebilir olması, gerekmektedir. Bunlara ilave olarak ülkeler, *acquis communautaire* (Avrupa müktesebatı) tahtında muhtelif yükümlülüklerin hayata geçirilmesi vazifesini de tamamlamış olmak durumundadırlar.

14. Halihazırda Orta ve Doğu Avrupa'daki aday ülkelerin karşı karşıya bulunduğu güçlüklerden bazıları aşağıdaki gibidir: ekonomik yeniden yapılanmanın ve ekonomik kuralların yeniden şekillenmesinin sonucu olarak tarımın işgal ettiği payın azalması ve imalat ile hizmetlerin payının artması da dahil olmak üzere istihdam üzerinde oluşan etkiler; uygulanabilir sosyal refah ve sağlık sistemlerinin sürdürülebilmesi ve iyi bir eğitime erişebilmeye duyulan ihtiyaç; altyapının yetersizliği; yönetsel problemler; kamu sektöründeki yetersiz idari kapasite ve yolsuzluk. Bu faktörlere ilave olarak özel sektör ise dış kaynaklı finansmana ve yatırıma, dolayısıyla yabancı şirketlerin takip edebilecekleri stratejilere son derece bağımlı bir durumdadır.
15. Genişleme sürecinin sonuçları ise başarılı olmuştur: Orta ve Doğu Avrupa'daki aday ülkelerde AB üyeliğinin yarattığı büyük cazibe, siyasi ve ekonomik istikrarın tesisi için gerekli olan ulusal reformların yapılmasını teşvik etmiş ve ekonomik büyümeyi devam ettirmiştir. Üyelikle ilgili siyasi ve ekonomik kriterler, bu ülkelerin bazı güç politikalarına sadık kalabilmesini de sağlamıştır. Bu politikalar sayesinde sözkonusu ülkeler siyasi istikrarı ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı tesis edebilmişler ve hem Avrupa'nın bütününe hem de yakın diğer bölgelere faydalı olabilmişlerdir.
16. Üye olmayan ülkeler ile ilgili olarak AB, Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması'ndan Ortaklık Anlaşmalarına, İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarından Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmalarına ve Avrupa-Akdeniz Ortaklığına kadar bir dizi enstrüman geliştirmiştir. Üye olmayan ülkelerin *müktesebatın* önemli bir bölümüne doğrudan etki yapabilmelerini mümkün kılan *Avrupa Ekonomik Alanı*, üyelik haricinde AB içerisindeki en ileri ekonomik entegrasyon biçimini teşkil etmektedir. Bu enstrüman, üyelik yükümlülüklerini yerine getirebilen ancak üyelik siyasi tercihini yapmayan ülkeler için geliştirilmiş bir formüldür. *Ortaklık Anlaşmaları*, üyelik yolunda ilerleyen ancak henüz tüm koşulları yerine getirmemiş olan ülkeleri katılıma hazırlamak için geliştirilmiş dinamik bir araçtır. Rusya, Ukrayna ve Moldova ile yapılmış olan *Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmaları*, henüz bu ülkelere bir üyelik perspektifi açmamakta ancak bir serbest ticaret bölgesinin oluşturulması da dahil olmak üzere yakın ortaklığı öngörmektedir. Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan ile yapılmış olan bu tür anlaşmalar, ne bir üyelik perspektifi, ne de bir serbest ticari bölgesinin oluşturulmasını öngörmektedir. *İstikrar ve Ortaklık Anlaşması* ise, Balkan ülkelere AB Üyeliği için 'muhtemel aday' statüsü veren bir modeldir. Bu tür anlaşmalar Hırvatistan ve Makedonya Cumhuriyeti ile imzalanmış olup, Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti için halen geliştirilmektedir. *İstikrar ve Ortaklık*

Anlaşmaları Güney Kafkasya Ülkelerini kapsadığı zaman, bu bölgedeki refahın artırılmasını ve, özellikle, çatışmalara siyasi çözüm getirmek için büyük bir destek sağlayacaktır.

17. Avrupa Birliği ile olan entegrasyon süreci, katılım adayı olmayan Karadeniz ülkelerinde istikrar ve büyümenin sağlanabilmesi için de teşvikler ve disiplin öngörmektedir. Gümrük birliği ya da tek pazar gibi AB'nin üye olmayan ülkelere yönelik politikalarından farklı unsurlar kullanılarak Karadeniz ülkelerine Avrupa Birliği ile entegre olmak için güvenilir ve öngörülebilir bir yolun çizilmesi, bu ülkelerde beklentilere vesile olacak ve reformları gerçekleştirmek ve işbirliği yapmak için ciddi bir heyecan yaratacaktır. Bu sayede KEİ ülkeleri de kendi politikalarını; ekonomi yönetimini iyileştirmek, siyasi kurumları ve sürdürülebilir kalkınmayı pekiştirmek için gayet etkin bir çerçeve teşkil edecek olan Avrupa Birliği standart ve normlarına uyduracaklardır.
18. Daha geniş bir işbirliği ve entegrasyon amacıyla AB çerçevesinde az gelişmiş ülkelere yönelik olarak oluşturulmuş olan özel yardım programlarından yeri gelmişken bahsetmek uygun olacaktır. Bu bağlamda pek çok taahüt ve ortak proje başlatılmış durumdadır. KEİ bölgesindeki ülkeleri kapsayan temel AB projeleri aşağıdakilerden ibarettir. *Ekonomik Konularda İşbirliği için Eylem (ACE) maksatlı PHARE programları* ile aşağıdaki *TACIS programları: INOGATE* (devletler arası petrol ve gaz boru hattı sistemlerinin rehabilitasyonu, modernizasyonu ve rasyonel hale getirilmesi için teknik yardımlar ve bunların bölgesel entegrasyonu), *TRACECA (Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru)* ve Avrupa Komisyonu programı olan *SYNERGY* (ilgili tüm taraflara karşılıklı fayda sağlayan bir enerji politikasının formüle edilmesi ve uygulanması için AB dışındaki ülkelerle finansman işbirliği faaliyetlerinde bulunur).
19. Esasen, entegrasyon yoluyla sağlanacak olan ekonomik refaha Avrupa Birliği, hemen yanıbaşında siyasi istikrara yardımcı olacağı için giderek daha fazla ilgi duymaktadır. Ekonomik kalkınma yardımı maksatlı olarak tasarlanmış olan programlar muvacehesinde AB, yakınındaki bölgelerde istikrar ve güvenlik meseleleri mevzubahis iken son derece arzudur. Çatışmaları önleme, kriz yönetimi, güvenlik ve silahsızlanma gibi konuları ihtiva eden *Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP)* çerçevesinde AB, Avrupa alt bölgelerine ve Karadeniz bölgesindeki ülkelere tek tek yönelik olarak kapsamlı bir güvenlik politikasına sahiptir.

Görev ve Taahütler

20. Bölge dahilinde siyasi ve sosyal istikrara hizmet edecek ortak bir taahütün var olması ve gerek tutarlı makroekonomik istikrar politikalarının gerekse köklü yapısal, kurumsal ve sosyal reformların uygulanması için kararlı gayret sarfedilmesi; kalkınmayı ve bölgesel entegrasyonu hızlandıracak başarılı bir stratejinin temel dayanak noktalarıdır.
21. Ulusal reformların ısrarla uygulanması, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için oldukça sağlam bir temel teşkil etmektedir. Kurumların kuvvetlendirilmesi, iyi yönetim, demokratikleşme, insan hakları ve temel özgürlükler, sosyal adalet, hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele, etkin pazar ekonomisi, içinde bulunulan durumun ticaret, yatırımlar ve özel sektörün gelişmesi için iyileştirilmesi; ulusal programların daha kararlı bir şekilde uygulanmasıyla sağlanacak olan etkiyi hem arttıracak hem de süreci hızlandıracaktır.

22. Bireysel eylemler ile birbirini karşılıklı destekleyen gayretler, üye ülkelerin entegrasyon süreçlerini daha da pekiştirmektedir. Ortaklık, refahı pekiştirmektedir. İlerleme, KEİ topluluğu ruhunu zenginleştirmekte ve kuvvetlendirmekte, ekonomik istikrara ve sürdürülebilir kalkınmaya destek olmaktadır. Elde edilen istikrar ve sürdürülebilir kalkınma ise buna karşılık olarak, istikrarlı ve hem bölgede ve hem de ötesinde siyasi istikrar ve güvenlik konseptiyle tutarlı bir siyasi ortam yaratmaktadır.
23. Detaylı ekonomik programların yanısıra sosyal boyutun da gözönünde tutulması gerekmektedir. İstikrarlı ve müreffeh bir bölge olmak için gerekli zemini sağlayabilen açık, hoşgörölü ve tutarlı toplumların yaratılması nihai amaç olmalıdır.
24. Ülke içinde tesis edilmiş olan güçlü politikalar ile kurumsal çerçeve, ülkelerin ekonomik başarılarında muazzam etkiyi haizdir. Bölge içerisinde entegrasyonu kolaylaştırmayı amaçlayan tedbirler ile birlikte ülke ülke tespit edilmiş olan reformlar, ekonomik durumun daha da iyileşmesine ve refahın artmasına imkan verecektir. Sonuç olarak; barış, uyum ve iyi komşuluk ilişkileri de teşvik edilmiş olacaktır.
25. Bölgesel ve uluslararası ölçeklerde koordineli olarak gerçekleştirilecek olan teşebbüsler yardımıyla ve Avrupa ve dünya çapındaki diğer yapılarla daha da ilerletilecek olan entegrasyon sayesinde önemli sinerjilerin yaratılması mümkündür.
26. Mevzuatların yakınlaştırılmasına da ayrı bir önem vermek gerekmektedir. Başka bir deyişle; bölgede sürdürülebilir kalkınmayı ve sosyal durumun iyileşmesini destekleyen ortak proje ve programların uygulamasındaki etkinliği arttırmak için temel mevzuat mekanizmalarının aynılaştırılmıyorsa bile yakınlaştırılmaları gerekmektedir.
27. Entegrasyon amacıyla KEİ ülkeleri tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmaları desteklemek için KEİPA, 1994 yılında Karadeniz Ekonomik İşbirliği üyesi ülkelerin başkentlerinin vali ve belediye başkanları arasında bir işbirliği başlatmıştır. Bu girişimin özünde, vatandaşların karşılaştıkları gündelik problemler hakkında elde ettikleri tecrübe ve ifade edecekleri görüşler ile yerel yönetimlerin, bölgesel entegrasyon sürecinde yeni bir boyutu teşkil edebilecekleri ve KEİ'nin hedef ve amaçlarına erişilmesine önemli katkılar yapabileceklerine olan inanç yatmaktadır. 1994 Yılında İstanbul'da, 1995 yılında Kiev'de ve 1998 yılında Bükreş'te olmak üzere KEİPA'nın himayesinde toplam üç adet Karadeniz Başkentlerinin Vali ve Belediye Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantılar; kendi ülkelerinin ekonomik, siyasi ve kültürel merkezleri olarak önemli bir rol oynayan başkentlerin yerel yönetimleri arasında daha yakın ilişkilerin tesis edilmesine yardımcı olmuştur. Bu toplantıların sonucunda Karadeniz Başkentleri Birliği gibi daimi bir yapı ortaya çıkmıştır. Birlik, Birinci Genel Kurulu'nu 2000 yılında Ankara'da yapmıştır ve İkinci Genel Kurulu'nun da Ekim 2001'de Atina'da gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.
28. Alt-bölgesel işbirliğinin gelişmesi, zihinleri meşgul eden ortak konuların tartışılması ve ortak ilginin uyandırılması için elverişli bir çerçeve teşkil etmektedir. Muhtelif bölgesel ve alt-bölgesel girişimler; Avrupa alanında ortaklık ve işbirliğinde önemli başarıların elde edilmesini mümkün kılacak ve böylelikle siyasi istikrar ile ekonomik entegrasyonu teşvik edecek olan birer başlangıç noktasıdır. Ülkeler arasında tesis edilmiş olan daha yakın bağlar, hayatın değişik alanlarında hem ilgili ülkelere hem de tüm bölgeye faydalı olacak pek çok taahütün yapılmasını ve ortak projelerin üretilmesini teşvik etmektedir. Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi (SECI), Orta Avrupa İnisiyatifi (CEI), Royaumont Süreci ve Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (SEEC) ile Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) gibi Avrupa'daki bölgesel ve alt-bölgesel teşkilatlarla etkileşimin artırılması önemlidir.

29. Bölge içerisindeki entegrasyonu hızlandırabilmek için 1999 yılında Köln'de Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı geliştirilmiştir. Pakt; istikrar, insan haklarına saygı ve ekonomik kalkınmanın tesis edilmesi konularında Güneydoğu Avrupa'da çözmekte güçlük çekilen sorunların halledilmesi için önemli bir imkan yaratmaktadır. Güneydoğu Avrupa'ya barış, istikrar ve ekonomik kalkınmayı getirmek amacıyla İstikrar Paktı, ülkeler ile bölgesel ve uluslararası teşkilatlar ve de uluslararası finans kuruluşları arasında bir işbirliği çerçevesi çizmektedir. İçerisinde ilkeler ve eylem konuları yer almakta ve her bir tarafın üzerine düşen roller tanımlanmaktadır. Demokratikleşme ve İnsan Hakları; Ekonomik Yeniden Yapılanma, Kalkınma ve İşbirliği; ve Güvenlik Meseleleri hakkındaki Çalışma Toplantılarının faaliyetleri neticesinde halihazırda, kurumsal reform süreci ile ilintili muhtelif projeler oluşturulmuş bulunmaktadır. Öncelikleri ve bu önceliklerin nasıl tatbik edileceğini belirleyen Pakt, bölgedeki ülkelerin Avrupa yapılarıyla entegrasyonunda önemli bir enstrümandır. İstikrar Paktı, Karadeniz bölgesinde karşılıklı anlayışın teşviki, genel siyasi iklimin iyileştirilmesi ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi konularında KEİ'nin oynadığı rolü de kabul etmektedir.

Ulusal Parlamentoların Rolü

30. Karadeniz'in bir barış, istikrar ve refah denizi haline dönüştürülmesi hedefi; ancak parlamentolar, insan hakları ve temel hürriyetlerin korunmasına ve bölgede dayanışma ve istikrarı ön plana çıkaracak şekilde siyasi iklimin iyileştirilmesine katkıda buldukları takdirde mümkün olabilecektir.
31. Hem Karadeniz bölgesinde hem de tek tek üye ülkelerde sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, bölgesel entegrasyonu ve siyasi istikrarı pekiştirmek için, gerekli yasal değişiklikleri yapmak ve birlikteliği sağlamak konularında ulusal parlamentolara son derece önemli bir görev düşmektedir.
32. Siyasi istikrarın asli dayanağı olarak güçlü ve yaşayabilir sivil toplumları geliştirmek ve siyasi çoğulculuğu teşvik etmek suretiyle bölgede demokratikleşmeyi sağlamak konusunda parlamentolara ve parlamenterlere başka birşeyle ikame edilemez roller düşmektedir.
33. Bölgesel ve uluslararası parlamenter teşkilatlara iştirak eden milletvekilleri, daha yakın ve tutarlı işbirliği yapmak ve bölgesel entegrasyon marifetiyle siyasal istikrarın tesis edilmesine kendi katkılarını yapmak zorundadırlar. Bu bağlamda, KEİPA ve ona üye olan parlamentolar ile Avrupa Parlamentosu, NATO PA, AGİT PA, AKPM, v.b. Avrupalı parlamenter teşkilatlar arasında aktif bir etkileşimin olması; demokratik gelişmenin pekiştirilmesi ve siyasal istikrarın artırılması için harcanan ortak gayretlere ve yapılan taahütlere şüphesiz olumlu katkılar sağlayacaktır.
34. KEİPA Temsilcileri, Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı çerçevesinde düzenlenmiş olan bir dizi konferansa ve Çalışma Toplantısına iştirak etmiştir. İyi yönetim, demokratikleşme, insan hakları, ekonomik kalkınma, barış ve istikrar konularında yapılan müzakerelerde parlamenterler, kendi paylarına düşen katkıyı yapmışlardır. KEİ Ülkelerinin milletvekilleri, yapıcı bölgesel dialoglara KEİ Teşkilatı adına iştirak etmeye devam edeceklerdir.
35. Demokratik olarak seçilmiş olan parlamenterler; bölgede, Avrupa'nın diğer kesimlerinde ve tüm dünyada ortak, müreffeh ve emniyetli bir gelecek tesis etmek için

toplumlarda sosyal birliktelik ve dayanışma ruhunu teşvik etmek sorumluluğunu taşımaktadırlar.

AGİT'in Katkısı

36. Helsinki Nihai Senedi, Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı ve Avrupa Güvenliği İçin İstanbul Şartı'nda tarifini bulan ilkeler çerçevesinde işbirliği yaparak yeni bir barış ve güvenlik dönemi yaratmak konusunda, AGİT'e çok büyük bir rol düşmektedir. Teşkilatın güvenlik konusundaki yaklaşımı oldukça kapsamlı ve işbirliğine açıktır. Ekonomik işbirliğinin yanısıra insan hakları ve temel hürriyetlerin korunması ve geliştirilmesi, AGİT faaliyetlerinin asli unsurlarıdır. Bu hususlar barış ve istikrarın tesisinde önemli süreçler olarak görülmektedir. Geniş kapsamlı faaliyetlerinin arasında Teşkilat; önleyici diplomasi, güven ve güvenlik artırıcı tedbirler, insan hakları, demokratikleşme, seçim izleme, ekonomik ve çevresel güvenlik konularıyla ilgilenmekte, çatışmaları önlemekte ve istikrarı yeniden tesis etmektedir. Gerilim ve istikrarsızlıkların yaşandığı Karadeniz ülkelerinde çatışmaların çözülmesi, önlenmesi ve çatışma sonrası rehabilitasyon vazifeleriyle muhtelif AGİT misyonları görevlendirilmektedir.
37. 1992 Yılında AGİT Devletlerinin Dışişleri Bakanları; serbest piyasa ekonomilerine geçiş ve serbest piyasa ekonomilerinin geliştirilmesini demokrasi ve istikrarın tesisinde temel koşul olarak görerek bu süreçleri pekiştirmek için bir Ekonomik Forum oluşturulmasına karar verdiler. Bu karara uygun olarak, AGİT'e katılan Devletlerin üst düzey temsilcileri, yılda bir defa Ekonomik Forum adı altında bir araya gelmektedirler. Toplantılarda serbest pazar ekonomilerine geçiş için yapılan diyaloglara destek verilmekte, serbest pazar sistemlerini ve ekonomik işbirliğini geliştirmek için pratik metodlar tavsiye edilmekte ve ilgili uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılması teşvik edilmektedir. Ekonomik Forum'un Dokuzuncu Toplantısı 15-18 Mayıs 2001 tarihlerinde Prag'da yapılmış ve "ekonomik konularda şeffaflık ve iyi yönetim" konusu müzakere edilmiştir.
38. AGİT Parlamenter Asamblesi; milletvekillerinin AGİT'in faaliyetlerine katılmasını sağlamakta ve AGİT bölgesinde yaşanan demokrasi ile ilişkili güçlüklerle, tesis ettiği parlamentolararası diyalog vasıtasıyla çareler bulmaktadır. Asamble, parlamento seçimlerinde gözlemcilik yapmak ve demokratik destek sağlamak konularında aktif bir programa sahiptir. Demokratikleşme ve insan hakları konusundaki faaliyetlerinin yanısıra Asamble, alt-bölgesel ekonomik işbirliği ile ilgili sorunlar ve bu sürecin Avrupa kıtasındaki entegrasyon süreçlerine etkisi hakkındaki parlamenter konferansların da düzenleyiciliğini yapmaktadır. Bu konferanslar, alt-bölgesel teşkilatlar arasındaki temasları çoğaltmak ve parlamenterleri bu tür faaliyetler hakkında bilgilendirmek amaçlarıyla düzenlenmektedir.
39. Aralarında KEİPA temsilcilerinin de yer aldığı AGİT ülkelerinin milletvekilleri 1997 yılında Monaco'da yapılan "Alt-Bölgesel Ekonomik İşbirliği Süreci: Yeni Avrupa Mimarisine Bir Katkı" konulu bir Konferans'ta buluştular. Konferans, çeşitli alt-bölgesel teşkilatların temsilcilerini bir araya getirerek birbirlerinin hedefleri, arzuları ve devam etmekte olan süreçler hakkında bilgilenmelerini sağlamayı amaçlıyordu. Konferansın aşağıda belirtilen üç ana konusu vardı:- alt-bölgesel işbirliği sürecinden beklentiler; alt-bölgesel işbirliği süreçleri arasındaki ilişkiler; alt-bölgesel işbirliği sürecinde yakınlaşma ve birbirine bağımlılık: kıtanın istikrarına bir katkı. Konferansın sonunda kabul edilen Monaco Deklarasyonu, gerçekleşen müzakerelerin temel unsurlarını vurgulamıştır. 1999 Yılında Nantes'da bu defa "Avrupa'daki Alt-Bölgesel

İşbirliği Süreçleri ve Yeni Güçlükler” konusunda ikinci Parlamentolararası Konferans gerçekleştirilmiştir. Konferansta; sürdürülebilir kalkınmada alt-bölgesel yaklaşımlar, alt-bölgesel enerji politikaları, sosyal beraberlikten kaynaklanan sorunlar ve organize suçlar ve yolsuzlukla mücadele konuları müzakere edilerek bu çerçevede bir deklarasyon kabul edilmiştir.

III. SONUÇ NOTLARI

40. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi, esasen insanların güvenliği ve refahını hedefleyen ve bu çerçevede işbirliğini arttırmayı öngören bir dizi göreve odaklanarak yeni binyılın küresel sorumluluklarını paylaşmaktadır.
41. Entegrasyon (ister ekonomik olsun ister siyasi), bir grup ülkenin ortak çıkarları ve vizyonları çerçevesinde gerçekleştirdikleri işbirliği ve ortaklığın bir sonucudur. Bölgesel refahı ve istikrarı sürdürebilmek için Karadeniz ülkeleri, daha fazla birlikte çalışmak ve siyasi istikrarı ekonomik entegrasyon marifetiyle pekiştirmek için bölgesel ekonomik işbirliğine yeni bir ivme kazandırmak zorundadırlar.
42. Halen devam etmekte olan bölgesel entegrasyon süreçleri; ülkeleri birbirlerine daha da yakınlaştırmakta, kapsamlı ikili teşebbüsleri ve kurumsal temasları pekiştirmekte ve de bölgesel ve uluslararası ölçeklerde ortak plan ve programlara girişilmesini teşvik etmektedir. KEİ Üyesi ülkelerin muhtelif uluslararası, bölgesel ve alt-bölgesel kurumlar ile olan ilişkileri mevcut bağlantıları kuvvetlendirmekte ve bir güven, ortaklık ve anlayış birliği ortamı yaratmaktadır.
43. Bu bağlamda KEİPA; Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, AGİT, NATO, BAB, BDT gibi uluslararası üne sahip teşkilatlar ile SECI, SEECP, CEI ve Royaumont Süreci ile Güneydoğu Avrupa İçin İstikrar Paktı gibi bölgesel ve alt-bölgesel oluşumların çalışmalarına her seviyeden aktif bir katılımın son derece önemli olduğuna işaret etmektedir. Böylece ortak politikalar geliştirilirken, sosyo-ekonomik durum iyileştirilirken ve barış, istikrar ve refah tesis edilirken daha fazla pozitif unsur ön plana çıkarılabilecektir.
44. Ekonomik entegrasyon; ülkelerin ortaklıklarını geliştirmek ve hakikaten demokratik kurumlar ve adil sivil toplumlar oluşturmak için karşılıklı destek sağlamak konusundaki kararlılıklarını pekiştirmektedir. Bu çerçevede onbir KEİPA ülkesinin ulusal parlamentolarının temsilcilerinin, sosyal ve ekonomik durumu düzeltmek için ve Karadeniz bölgesinde halkların barış, güvenlik ve refah içerisinde yaşamasını sağlamak için üstlendikleri görevleri yerine getirirken hiçbir gayreti esirgememesi gerekmektedir.
45. KEİ Bünyesinde bir dizi karşılıklı fayda sağlayan proje hazırlanarak bölgesel entegrasyonun daha da arttırılması öngörülmüştür. Ancak bu projelerin eyleme dönüştürülmesini sağlayacak adımlar henüz atılmamıştır. Bu bağlamda KEİPA, “Daha Bütünsel, Etkin ve Yaşayabilir Bir KEİ Ortaklığı Çerçevesinde Gelecek İçin KEİ Ekonomik Gündemi”nin etkin olarak uygulanması için KEİ ve ona Bağlı Kuruluşlar ile etkileşim içerisinde bulunmak zorundadır.
46. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin ortak hedeflerine ulaşmak için, üye ülkeler arasında daha büyük bir sinerji yaratarak barış, güvenlik ve siyasi istikrarı tesis sürecini desteklemek amacıyla ve Karadeniz bölgesinde ekonomik entegrasyonu somutlaştırmak için, KEİ Ülkelerinin Parlamentoları ve hükümetleri, imkanlarını sonuna kadar kullanmak zorundadır.